

ESSOSKOGEN
(Bakkeskaugskauen)
og
KARLSVIK

KULTURSTIER I SLAGEN

GEOLOGI OG LANDFORMER

For ca. 20 000 år siden hadde siste istid sin maksimale utbredelse. Innlandsisen dekket da store deler av Nordvest-Europa. På det tykkeste var breen trolig opptil 3 km tykk. På sin ferd sørover, brøt isen løs og fraktet med seg *morene-materiale*, kjempestore steinblokker og finmateriale, sand og grus, om hverandre. På Slagentangen finnes det mye stein som er fraktet fra områder nord i fylket, og en god del av steinen stammer fra områder enda lenger nord. For om lag 15 000 år siden ble det en markert klimaforbedring som førte til at de veldige ismassene begynte å smelte. Innlandsisen ble tynnere og brefronten trakk seg tilbake. I geologien sier en at brefronten trakk seg *trinnsvis tilbake*. Det vil si at brefronten holdt seg mer eller mindre i ro i en periode, for så å trekke seg videre bakover. Et slikt opphold kalles et *trinn*. For om lag 11 300 år siden sto brefronten ved Slagen. Dette kalles: *Onsøy-Slagen –Stokke-trinnet*.

Landet var da så ned-trykt av de veldige ismassene at havet sto inn til bre-fronten. Morene materiale som breen førte med seg ble avsatt. Det groveste, blokker, stein og grus ble avsatt som en rygg like foran brefronten, mens leire og annet finmateriale sank til bunns i roligere vann lenger ute. Etter hvert trakk iskanten seg lenger innover.

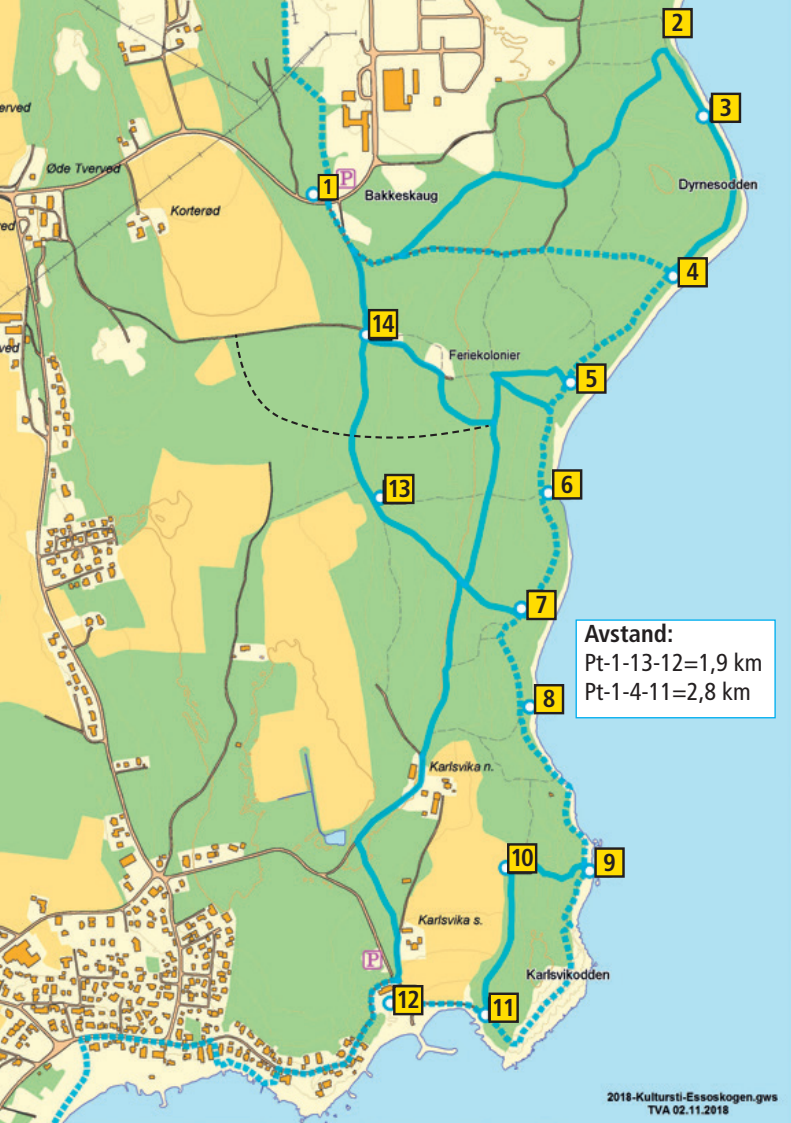
For 11 000 til 10 600 år siden ble *Raet* som går diagonalt gjennom Vestfold fra Horten til Mølen ved Helgeroa, avsatt. Etter hvert som innlandsisen ble

tynnere og vekten mindre, begynte landet langsomt å stige. Områder som hadde vært oversvømt av havet ble etter hvert tørt land.

Moreneryggen ved Slagentangen dukket opp av havet. Bølgene slo inn i materialet. Vasket, sorterte og rundet steinene. Etter hvert som landet steg, ble det dannet flere *terrasseformede strandlinjer* under hverandre. De eldste øverst. I dag har landehevingen omtrent opphørt. Bølgene slår fortsatt inn på rullesteinene på Slagentangen.

Vi kan gå og glede oss over rundslipte steiner med fine farger og varierte mønster. Her finner vi de permiske lavabergartene *rombeporfyr* og *basalt*. Blokker av kambrosilurisk *kalkstein* og *leirskifer* som trolig stammer fra Langøya eller fra en av de andre øyene i Sandebukta.

Den blekrøde *drammensgranitten*, som er en permisk yppbergart, er lett å kjenne. Ellers finner vi bergarter som å ha blitt fraktet mye lenger, som for eksempel gamle og harde grunnfjells-gneiser og granitter som trolig kommer fra områdene nord og vest for Tyrifjorden. Essoskogen er kjent for frodig lauvskog og ikke minst for blåveisblomstringen om våren. Blåveis trives best der hvor det er kalkrikt jordsmonn. Kalken kommer fra kalkstein som er fraktet nordfra, og fra rester av kalkskall av snegler og muslinger fra den tida da havet dekket området.

1 BAKKESKAUG

Nordre og Søndre Bakkeskaug, er registrert allerede i 1382. Gårdene hadde jorder og skog helt ned til stranda. Gårdene ble revet etter oppstart av Essoraffineriet 1961. Rester etter låvebrua på Søndre Bakkeskaug kan vi se ved P-plassen.

I 2021, ble hustuftene på disse to gårdene ryddet fram igjen etter mer enn 60 år. Busker, kratt, jord og røtter ble fjernet fra grunnmurene etter hovedhus, låver, hønsehus og andre uthus. Det er satt opp skilt med kart over området og bilder av noen av husene. Nye turstier er opparbeidet. Sittebenker finnes noen steder.

På stranda bygde Bakkeskaug en skute i 1858. Mer om det ved punkt 2. Bakkeskaugskauen,

som området het før, kalles nok i dag for Essoskogen av de fleste som benytter turområdet. Stien heller etter hvert ned mot stranda, med en høyde-forskjell på 50 meter. Her kan man se flere terrasser eller trinn i terrenget, og særlig en stor terrasse like før man kommer til en vedbod som ble oppført etter at Esso overtok området. På denne terrassen var det et areal på noen mål som sannsynlig ble dyrket opp av husmannen som bodde her på 1800-tallet. Husmannsplassen Skoltane ligger langs stien opp for skipsbyggeplassen. I området er det tett hassel-skog. Hassel er i likhet med bl.a. ask, eik, lind og svartor omtalt som norske varmekjære trær.

Ole Jørgen
og søstrene
Josephine Marie
Mathea Annette
på Søndre Bakkeskaug

2 SKIPSBYGGEPLASS

I Sem og Slagen bygdebok skriver Svend Foyen Bruun: «Merkelig nok bygdes det nettopp i det verste kriseår 1858 en skute i Sem. Det var "Kong Sverre", bygd av Hans Christian Pedersen Bakkeskaug. Skuta ble bygd på Bakkeskaugstranda ved Slagentangen. Her skulle det også i eldre tider ha vært bygd skip, og en vannolle er fortsatt synlig.

Tauverket til «Kong Sverre» ble spunnet mellom to asketrær på Bakkeskaug gård. Det ble sagt om "Kong Sverre" at nissen sprang ombord ved stabelavløpningen og derfor forliste skuta etter kort tid på svenskekysten. Det har ikke lyktes å finne foto eller malerier av skuta «Kong Sverre».

3 STEINBU

«Bakkeskaug Gård ble i 1890 overtatt av Ole Jørgen Mathiassen som var odelsgutt på gården. Han var døv og ble sendt på døveskole som ung for å lære å lese og skrive. Her ble han kjent med en gutt som også var døv. Han het Hans Jakobsen, og disse to ble gode venner.

Hans, som kom fra fattige kår, ble derfor invitert med Ole Jørgen hjem til Bakkeskaug hvor han

fikk lov til å slå seg ned der hvor han ønsket. Hans var glad i å jakte og fiske, så valget falt på Bakkeskaug, nordøst på Slagentangen ut mot Oslofjorden. Her, like i strandkanten bygde Hans sin hytte som skulle bli hans hjem i 40 år. Han hadde ingen klingende mynt, så han fikk bygge av det han fant i naturen her nede. Det som fantes i store mengder ute på stranda var stein, og det ble bygge-materialet for Hans. Han lødde opp stein til vegger, og taket ble spikret sammen av trestokker og bjerkebark fra Bakkeskaug-skogen, og på toppen dekket med torv. Døra ble snekret sammen av planker som han fant på stranda. Et gammelt lite vindu fikk han i foræring av sin venn Ole Jørgen, likeledes en gammel støpejernsovn»

Illustrasjon:
Sigmund Fritzøe.

4 RULLESTEINSTRAND

Rasteplasser med fin adgang til rullesteinstrand. Her er det over 100 forskjellige bergartsvarianter. Disse er fraktet hit av isen fra områder lengre nord i landet.

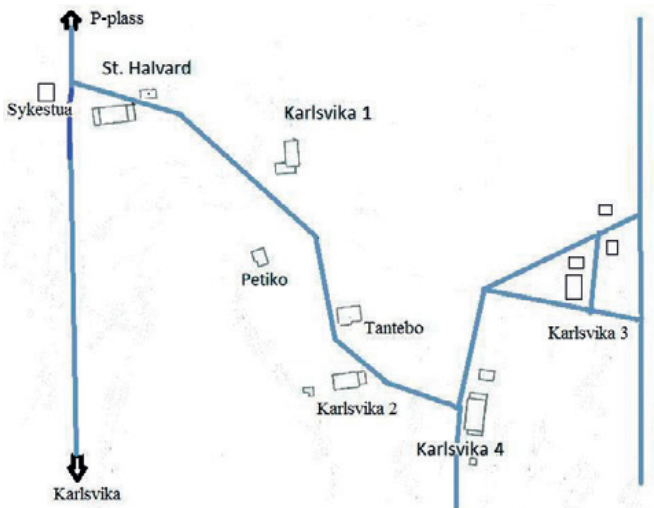
Rombeporfyr er dagbergarten til larvikitt.

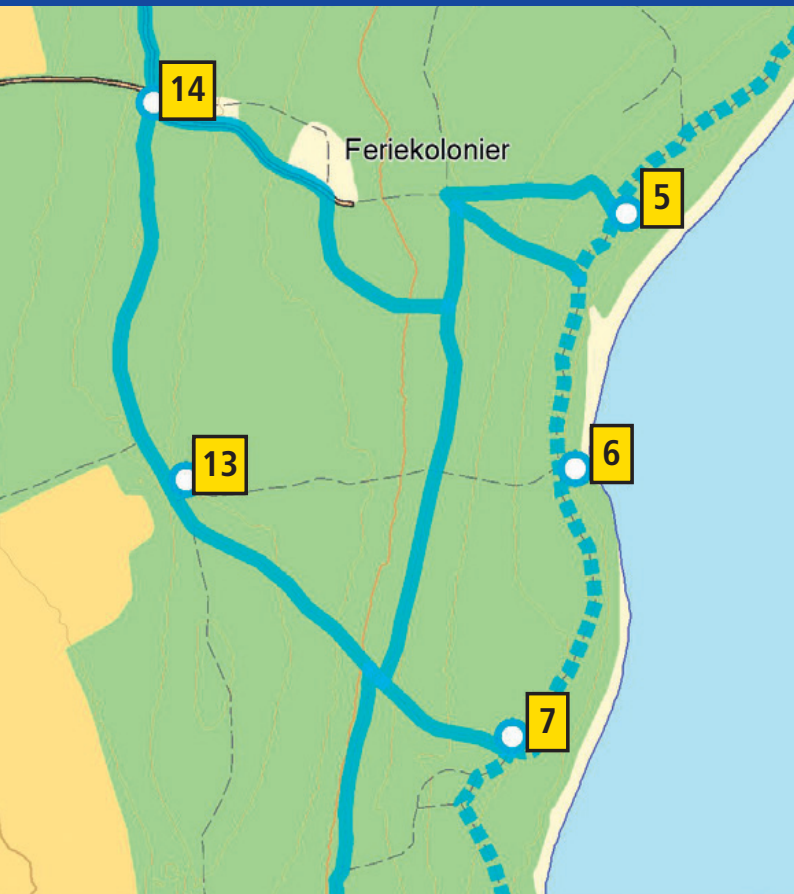
Navnet rombeporfyr kommer av de rombeformede feltspatkrySTALLENE som danner hovedmineralet i bergarten. Det er mange varianter av rombeporfyr

5 14 FERIEKOLONIENE I SLAGEN

Oslo kommune hadde feriekolonier her fra 1897 til 1964. Tre guttekolonier lå der Esso-raffineriet ligger i dag. Det var *Banken*, *Thesen* og *Hagaløkka*. Men av de fem jentekoloniene kan vi se grunnmurer her i skogen. Det er ryddet bort trær og busker rundt murene. Kartet viser området hvor koloniene lå. Skilt med informasjon er satt opp ved hver enkelt koloni. Likeledes noen sittebenker. Langs stien mellom koloni 2 og 4 er det et veldig stort, gammelt lindetre.

Kyststien:

..... Kyststien

Kulturstien,rundtur:

———— Kulturstien

6 BÅTVAR

Eierne på gården Myhre, se pt.13, hadde lakserett og drev fiske. På grunn av dårlig havn ble båten dratt på land etter bruk. Den gamle vinsjen ble brukt til dette.

7 GRAVRØYS

I en lysning i skogen og på en småsteinet strandterrasse ligger en rundrøys. Denne er klart markert og bygget av stor og middels-stor stein. Dette er en grav trolig fra bronse-alderen, altså omkring 1700-500 f.Kr.

Gravrøyser som denne, med sin monumentale prakt skulle trolig understreke både den dødes- og etterkommernes maktposisjon.

Foto: Arvid Hvidsten

8 STEINKNUSERI

Steinknuseri fra 1948 anlagt av Jan Nyrerød, se pt.13. Her kan man se rester etter et steinknuseri hvor kulesteinene ble knust.

Nå går stien langs sjøen på steinete grunn. Det er forvitret rombeporfyr, og ikke så behagelig å gå på.

9 KRIGSMINNER

Mitraljøsestilling. Her ble tre større infanteristillinger etablert av den tyske okkupasjonsmakten under andre verdenskrig. Stillingene kunne overvåke ferdselen på sjøen mellom Horten og Tønsberg.

Foto: Arvid Hvidsten

Like i nærheten ligger det en stor konglomerat. En flyttblokk.

Foto: Arvid Hvidsten

10 STASELIGE GAMLE TRÆR. Eik og lind

Foto: Arvid Hvidsten

Legg merke til de fine gamle trærne her ved sittebenken. La fantasien løpe... Viser til sidene om Norrøn mytologi bakerst i heftet.

Stien går her langs et gammelt steingjerde. Etter hvert som jord ble tatt i bruk til dyrking, ble stein fra åkrene ryddet bort og brukt til å bygge opp steingjerder rundt åker og beitemarker.

Foto: Arvid Hvidsten

Steingjerdene har lange tradisjoner, og er karakteristiske for det norske jordbrukslandskapet.

Mulighet for bevegelsehemmede og barnevogner mellom pt.12 og pt.11 og sydover langs Kyststien.

————— Kyststien

————— Kulturstien

11 KARLSVIKODDEN

Friområde. Kommunen har kjøpt ut alle hyttene som lå der. På toppen av svaberget mot øst ligger det en grav-røys fra bronsealderen. Kyststien går over toppen hvor det er fin utsikt utover fjorden.

Foto: Arvid Hvidsten

Foto: Willy Eide

Dette krigsminnet ligger på østsiden ned mot sjøen.

12 KARLSVIKA

Parkeringsplass, badestrand, rasteplass med benker og bord. Herfra kan man starte på Kulturstien, enten på østsiden mot pt.10, eller nordover mot pt.13 via Karlsvik gård.

Foto: Arvid Hvidsten

Karlsvik naturskole

Uteskole hvor elever fra mange skoler og barnehager lærte om sjø, landbruk og skogbruk. Den første skole-bygningen ble påbegynt 2001, og er et økologisk bygg. Byggematerialer inkluderer halm og furu. Naturskolen ble nedlagt i år 2009.

Den vestre delen av Kulturstien passerer Søndre Karlsvik gård, som er et feriested for Tønsberg kommune. Bygningen ble senere i noen år benyttet som naturbarnehage.

Karlsvik gård.

I et gammelt dokument fra 1349 dukker gårdens navn «Kalsvikin» opp. I 1661 skrives det "Kalfsvigh". Det tyder på at opprinnelsen til navnet er det oldnorske navnet Kalfr sammen med vik (buket). Kan hende er det Kalfr som hviler i gravrøysa på oddens høyeste punkt.

Hans Anton Larsen og Pauline Mathea Bakkeskaug. Hus fra 1769-70. Foto fra før 1914. Det er det samme våningshuset som står på gården i dag, nå restaurert og malt.

KALFR SALT. Som en kuriositet kan nevnes at det ble hentet vann fra Karlsvika for å utvinne salt.

13 SAMFUNN AV GÅRDER

Myhre. Her har det vært bosetting helt fra midten av 1300-åra. Gården ble utskilt fra nordre Karlsvik i 1650. Huset var delt i to og hadde to eiere, Oskar Karlsvik og Johan Myhre. Det gikk vei ned til pt. 6

Foto: EssonNorge

Myhre

Ytterligere tre bruk var skilt ut fra Nordre Karlsvik: **Nyrerød**, var eid av Jan Nyrerød og gården besto av våningshus fra 1790, fjøs, låve og bryggerhus.

Bolsrød, tidligere Bøssesstua.

Langved.

Stien, som vi nå går på, er en tidligere gårdsvei som fører oss fram til 14. Mellom dette punkt og ned til 5 lå det fem feriekolonier. Se pt. 5.

Norrøn mytologi

Professor Sverre Marstrander sier i sin bok «*De skjulte Skipene*»:

«Det er ganske påfallende at vi i nabolaget til Oseberg, finner en liten gruppe gårds-navn som alle synes å ha med kultus og gudedyrkelse å gjøre».

Det er flere stedsnavn i Slagenområdet som forbindes med gudene Odin og Balder.

Basberg	Balders berg
Oseberg	Æsenes berg
Åsgårdstrand	Æsenes gård
Karlsvik	Kalsvikin eller Kalfsvigh
Onsøy	Odins overfarts sted
Hassum	Hods heim

Og vi har Hov og Horgen.

Karl Schiørn skrev i 1930-årene:

«Er Baldersmyten fra Slagen i Vestfold?»

Baldersmyten er sannsynligvis fra sen folkevandringstid.

Henrik Roberg, lokalhistoriker, har holdt mange foredrag om «Baldersmyten». Her er et lite utdrag:

Foto: Wikipedia

Blant den rike blomster-flora i tur-området finner vi den vakre Balder-brå. Balder-brå har kurver med hvite tunge-kroner og gule rørkroner.

Navnet Balder-brå er gammelt, og betyr «Balders øyenbryn». Planten er nevnt i Gylvaginning i *Den yngre Edda*, der den sammenlignes med Balders skjønnhet: «Balder er Odins og Friggs sønn, og han er det mye godt å si om; han er den beste, og han roser alle.»

«Han er så fager av utseende, og så lys at det lyser av ham; ja, en blomst er så hvit, at den sammenlignes med øyenbrynene til Balder, (Balder-brå)».

Den er den hviteste av alle urter, og herav kan du skjønne hvor fager han er på både hår og kropp."

Balder var en gud i Norrøn mytologi.

Æsene var halvt guder og halvt mennesker. Frigg, Balders mor, tok alle ting i ed på at de ikke skulle skade Balder. Han stilte seg opp foran manneringen, og æsene skjøt piler og kastet stein på han, uten virkning.

Men Frigg hadde ikke tatt mistelteinen i ed. Loke, skikkelse i norrøn mytologi, av jotunætt, fikk greie på dette.

Loke er ofte Tors eller Odins følgesvenn på deres reiser, hjelper dem ut av vanskelig-heter, men kan også være svikefull eller ond. Loke lager en pil av mistelteinen og ber Hod, Balders blinde bror, om å skyte på Balder. Balder faller død om. Nanna, Balders kone, gråter over Balder. Nannas tårer kalles frøene på mistelteinen. (Øst for Karlsvik heter det Gråten, og der vokste det tidligere et stort lindetre hvor det var misteltein.)

Æsene stelte til bålferd i Balders skip

«Ringshorne». Hel, i dødsriket, lovte at Balder skulle få komme tilbake hvis alle gråt. Men Tokk, en omskapt Loke, ville ikke gråte. Hun svarte: «Tokk vil ikke gråte tørre tårer over Balder. Min var Karls sønn aldri.»

«Dette er eneste sted hvor Odin benevnes som Karl.»

Karl - Karlsvik ?

KILDER:

Bygdebøker for Sem og Slagen.

Wikipedia.

Norsk Maritimt museum, skipsregister

TEKST:

Arvid Hvidsten

Medvirkende:

Willy Eide

Tore Bjørnsvik

Inger Heldal Anderson

Henrik Roberg

Alle er medlemmer av Tønsberg Historielag

Kristian Juel. Tønsberg kommune

KART:

Tibor Vari. Tønsberg kommune

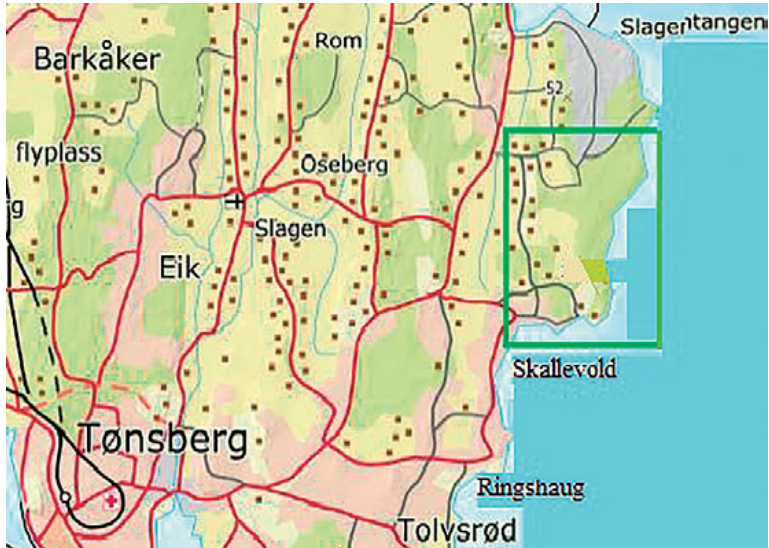
Dette heftet er oppdatert og utgitt i 2024 av

TUNSBERG HISTORIELAG

i samarbeid med

TØNSBERG KOMMUNE

OSLOFJORDEN FRILUFTSRÅD

QR koder
langs turstiene
med mange
interessante
opplysninger.

Vær med og støtt arbeidet med turstiene!

v:pps 10 32 95